

I N F O R M A C I J A

Presjek zatečenog stanja u Ministarstvu odbrane na dan 31.10.2023. godine, sa ocjenom stanja i predlogom mjera i Predlog prioriteta za pripremu Programa rada Vlade za 2024. godinu iz nadležnosti Ministarstva odbrane

I PRESJEK ZATEČENOG STANJA U MINISTARSTVU ODBRANE NA DAN 31.10.2023. GODINA, SA OCJENOM STANJA I PREDLOGOM MJERA

1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE IZ PROGRAMA RADA VLADE I PROGRAMA RADA MINISTARSTVA

Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu (u daljem tekstu: Vlada), a na osnovu definisanih prioriteta i ciljeva, planirano je 9 aktivnosti iz nadležnosti Ministarstva odbrane (u daljem tekstu: Ministarstvo). Zaključno sa 31.10.2023. godine realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane za 2022. godinu, sa Izvještajem o radu Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2022. godinu;
- Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2019–2022, sa pregledom za 2022. godinu;
- Strategija upravljanja ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojsci Crne Gore 2023-2027 sa Akcionim planom implementacije za period 2023–2025;
- Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za primjenu Rezolucije SBUN 1325 za period 2019-2022. godine;
- Akcioni plan za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2023–2026;
- Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2019-2022.

Ukupan procenat realizacije aktivnosti Ministarstva planiranih Programom rada Vlade za 2023. godinu na kraju III kvartala je 85,7%. U planiranom roku nije realizovana aktivnost usvajanja Strategije sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2023-2026 i Akcionog plana za implementaciju. Usvajanje predmetne strategije sa Akcionim planom za njenu implementaciju prolongirano je za IV kvartal tekuće godine.

Takođe, od ukupno 59 zaključaka Vlade iz nadležnosti Ministarstva na kraju III kvartala realizovano je 38, nerealizovano 1 i nije dospjelo na realizaciju 20 aktivnosti. Nerealizovani zaključak Vlade odnosi se na kašnjenje u preusmjeravanju sredstava Ministarstvu, iz tekuće budžetske rezerve, za angažovanje pripadnika Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska) za izvođenje radova na rekonstrukciji putnog pravca most Pjenavac – Mrtvo Duboko, Opština Kolašin.

Od ukupno 88 planiranih aktivnosti godišnjim Programom rada Ministarstva za 2023. godinu, zaključno sa 31.10.2023. godine realizovano je 55 aktivnosti ili 62.5%. Realizacija je u toku za 20 aktivnosti ili 23%, dok nije realizovano 13 aktivnosti ili 14% (od kojih 6 aktivnosti još uvijek nije ni dospjelo na realizaciju, odnosno biće kompletirane do kraja godine). Nijesu realizovane aktivnosti koje se odnose na izradu podzakonskih akta za sprovođenje zakona u oblasti odbrane zbog

nedonošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vojski Crne Gore. Takođe, nije donošena Strategija za suprotavljanje hibridnim prijetnjama, što je bila obaveza Vlade Crne Gore iz Programa pristupanja Crne Gore (PPCG) Evropskoj uniji za 2023. godinu. Naime, Vlada Crne Gore je u 2023. godini formirala Interresornu komisiju za suprotavljanje hibridnim prijetnjama, sa zadatkom izrade Nacrta strategije za suprotavljanje hibridnim prijetnjama, čiji predsjednik je bio predstavnik Vlade. Komisija je izradila Nacrt strategije čije usvajanje se planira Programom rada Vlade za 2024. godinu. Pored toga, Ministarstvo nije donijelo dokumenta Plan popune Vojske ljudstvom i materijalnim sredstvima, Plan mobilizacije Vojske i Program obuke ugovorne rezerve za popunu jedinica Vojske, te Program dugoročnog stambenog kreditiranja pripadnika Vojske.

2. STRATEŠKA, NORMATIVNA, UPRAVNA OBLAST I IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.1 IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA

Tokom 2023. godine nije bilo izrade novih strateških dokumenata politike odbrane. Akcenat je dat na izradi Akcionog plana za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2023–2026 i izradi izvještaja o realizaciji važećih strateških dokumenata. U dijelu sektorskih strateških dokumenata važno je navesti da je tokom 2023. godine, Ministarstvo utvrdilo, a Vlada Crne Gore usvojila Strategiju upravljanja ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojski 2023-2027 sa Akcionim planom za njenu implementaciju. Do kraja IV kvartala tekuće godine, Vlada će usvojiti Strategiju sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2023-2026 i Akcioni plan za njenu implementaciju.

U kontekstu novih prijetnji i bezbjednosnih izazova i promijena u strateškom bezbjednosnom okruženju, pored praćenja implementacije važećih strateških dokumenata, u toku 2024. godine, glavni napor biće usmjeren na izradu nove Strategije nacionalne bezbjednosti Crne Gore, što podrazumijeva cjelovit pristup i angažman svih državnih organa, dok Ministarstvo pored svoje jasne uloge ima i zadatak tehničkog administriranja.

2.2 IZRADA NORMATIVNIH DOKUMENATA

Najvažnije aktivnosti Ministarstva u dijelu izrade normativnih akata, u periodu do 31.10.2023. godine su:

- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani - Vlada Crne Gore utvrdila predlog u decembru 2022. godine. Takođe, predlog Zakona o odbrani je razmatran na odborima Skupštine Crne Gore: Odboru za bezbjednost i odbranu i Zakonodavnom odboru;
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vojski Crne Gore je pripremljen i usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo;
- Vlada Crne Gore donijela je dvije uredbe, a Ministarstvo odbrane sedam pravilnika u oblasti odbrane;
- Pripremljen je Nacrt granskog kolektivnog ugovora za zaposlene u Ministarstvu i Vojski, koji je usaglašen sa sindikatima Ministarstva i Vojske;

- Ministarstvu je dostavljeno 78 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Odlučeno je po 75, a u toku su postupci za tri zahtjeva.

2.3 IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.3.1 *Planiranje odbrane Crne Gore i implementacija Ciljeva sposobnosti*

Crna Gora, kao punopravna članica NATO, izvršila je sinhronizaciju i harmonizaciju nacionalnog planiranja odbrane sa NATO Procesom planiranja odbrane (NATO Defence Planning Process (NDPP)). Težišna aktivnost u oblasti planiranja odbrane bila je izrada nacionalnog odgovora na NATO upitnik o razvoju odbrambenih sposobnosti Crne Gore. Analiza nacionalnog odgovora bila je tema bilateralnih konsultacija Crne Gore i NATO, koje su realizovane u mjesecu septembru u Podgorici, pri čemu je konstatovan značajan progres u razvoju odbrambenih kapaciteta i sposobnosti Crne Gore, opremanju i modernizaciji Vojske i implementaciji ciljeva sposobnosti. Tokom 2024. godine Ministarstvo će nastaviti saradnju sa NATO u kontekstu realizacije utvrđenih koraka novog NDPP ciklusa.

2.3.2 *Plan odbrane i nacionalni sistem odgovora na krize*

U dijelu izvršavanja Plana odbrane Crne Gore, Ministarstvo je u skladu sa svojim nadležnostima pružalo stručnu pomoć i podršku nosiocima odbrambenih priprema.

Imajući u vidu značajne promjene bezbjednosnog okruženja, kao i obaveze članstva u kolektivni sistem bezbjednosti, Crna Gora kao kredibilan partner, u cilju jačanja sposobnosti odbrane i odvratanja, u narednom periodu pristupiće izradi Plana odbrane koji će biti potpuno usklađen sa Regionalnim NATO planovima odbrane i odvratanja. S tim u vezi, važno je imati u vidu da preduslov za izmjene i ažuriranje dokumenata Plana odbrane podrazumijeva donošenje podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona o odbrani, a koji je trenutno u postupku usvajanja u Skupštini Crne Gore.

Upravljanje krizama obuhvata skup odluka, mjera i aktivnosti koje utiču na krizu i posljedice krize, ali i na organizaciju, pripreme, djelovanje i raspodjelu resursa. Crna Gora u svojim normativnim propisima nije definisala termin kriza, niti isti prepoznaje kao stanje nacionalne bezbjednosti. U Crnoj Gori ne postoji jedinstven zakonodavni okvir kojim se jasno tretira širok spektar kriza i proces donošenja odluka u odgovoru na krize. Svojevremeno, Programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, bilo je predviđeno utvrđivanje Prijedloga zakona o kriznom upravljanju. Interesorna radna grupe je tom prilikom zaključila da je postupanje i koordinacija u jednom dijelu navedenih kriznih situacija već regulisano postojećim propisima Crne Gore, posebno Zakonom o zaštiti i spašavanju. Samim tim, u cilju otklanjanja uočenih propusta u nadležnostima pojedinih resora i usvojenoj zakonskoj regulativi, potrebno je u narednom periodu u koordinaciji sa nadležnim tijelom Vlade u oblasti upravljanja krizama, razmotriti jasan, svrsishodan i sveobuhvatan modalitet normativnog i institucionalnog okvira za upravljanje krizama na nacionalnom nivou.

U vezi sa NATO sistemom odgovora na krize, Ministarstvo u kontinuitetu ispunjava svoje obaveze koje proističu iz članstva u Alijansi, uključujući i učešće u svim aktivnostima povodom pripreme i realizacije vježbi na ovu temu. S tim u vezi, Ministarstvo je, u saradnji sa ostalim prepoznatim organima državne uprave, pripremio i uzelo učešće u NATO vježbi "Crisis Management Exercise 2023" (CMX23), u martu 2023. godine.

3. MEĐUNARODNA ODBRAMBENA SARADNJA

Međunarodna odbrambena saradnja predstavlja snažan instrument podrške ostvarivanju nacionalnih odbrambenih i bezbjednosnih interesa, kao i unaprjeđenju odbrambenih sposobnosti.

3.1. BILATERALNA SARADNJA

U 2023. godini Ministarstvo je potpisalo planove bilateralne saradnje sa: R. Albanijom, R. Austrijom, Bosnom i Hercegovinom, R. Bugarskom, R. Francuskom, R. Grčkom, R. Mađarskom, R. Sjevernom Makedonijom, R. Srbijom, R. Slovenijom i Ujedinjenim Kraljevstvom.

Saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama realizuje se usaglašavanjem aktivnosti u okviru IMET programa (International Military Education and Training (IMET)), kao i kroz saradnju u okviru Programa državnog partnerstva sa Nacionalnom gardom Savezne države Mejn, kao i kroz FMF, FMS programe, 333 i CRIF.

U 2023. godini potpisan je Memorandum o razumijevanju u oblasti odbrane između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane R. Albanije.

Tokom 2023. godine u Crnoj Gori akreditovano je sedam izaslanika odbrane na nerezidentnoj osnovi.

3.2. MULTILATERALNA SARADNJA

3.2.1. UN i OEBS

U okviru saradnje sa Organizacijom za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) i Ujedinjenim nacijama (UN) nije bilo sastanaka na visokom nivou. U kontekstu odbrambene saradnje sa navedenim međunarodnim organizacijama realizovane su planirane inspekcije po Bečkom dokumentu i po Dejtonskom Sporazumu.

Zaključno sa 31.10.2023. godine realizovane su brojne aktivnosti odbrambene saradnje po različitim osnovama sa sljedećim regionalnim i međunarodnim organizacijama i/ili inicijativama:

- Centar za bezbjednosnu saradnju – RACVIAC;
- Proces saradnje ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (South East Defence Ministers Cooperation Process (SEDM)). Sastanak ministara odbrane SEDM će biti održan 21-23. novembra 2023. godine;
- Balkanska medicinska namjenska jedinica (Balkan Medical Task Force (BMTF));
- Američko-jadranska povelja A5. Inicijativom tokom 2023. godine predsjedava R. Sjeverna Makedonija;
- Odbrambena saradnja Srednje Evrope i Zapadnog Balkana. Predstoji održavanje sastanka na nivou ministara odbrane, u periodu 7-8. decembra, u Pragu;
- Inicijativa odbrambene saradnje (Defence Cooperation Initiative (DECI));

- Forum načelnika generalštabova balkanskih zemalja (Balkan Chief of Defence ((BCHOD) Godišnji brifing vojno - diplomatskih predstavnika, akreditovanih u Crnoj Gori, održan je 5. oktobra 2023. godine u Podgorici.

3.2.2 Saradnja sa NATO i EU

U okviru poslova saradnje sa NATO, Ministarstvo je zaključno sa 31. oktobrom 2023. godine realizovalo sve planirane aktivnosti, sa posebnim fokusom na realizaciji tri sastanka NATO ministara odbrane (februar, jun, oktobar) i jedan sastanak NATO političkih direktora (april). Do kraja 2023. godine očekuje se realizacija učešća na drugom sastanku NATO političkih direktora.

Ministarstvo će i tokom 2024. godine, nastaviti aktivnosti pripreme učešća na sastancima ministara odbrane NATO, kao i sastancima političkih direktora, sa akcentom na pripremi i učešću crnogorske delegacije na NATO Samitu u Vašingtonu, SAD.

U dijelu obaveza koje proizilaze iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) 2023-2024 još uvijek nije realizovana aktivnost usvajanja Strategije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama, što će biti u narednom periodu u fokusu djelovanja IRK čiji će rad koordinirati predstavnik Vlade Crne Gore. Takođe, s aspekta EU poslova, u narednom periodu, Ministarstvo će pratiti realizaciju aktivnosti iz Evropskog mirovnog instrumenta (EPF).

4. INTEGRITET U MINISTARSTVU I VOJSCI

Ministarsvo realizuje brojne aktivnosti doprinoseći podizanju svijesti i edukaciji zaposlenih u sektoru odbrane. U tom smislu, značajan partner je norveški Centar za integritet u sektoru odbrane (CIDS), sa kojim je utvrđen Akcioni plan saradnje, u okviru kojeg su tokom prethodnog perioda realizovane aktivnosti na izradi funkcionalne analize Odjeljenja za poslove inspeksijskog nadzora i sistema javnih nabavki u Ministarstvu i izrada Strategije upravljanja ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojsci.

U dijelu snaženja integriteta Ministarstva i Vojske ostvarena je saradnja (obuke i radionica) sa Britanskom ambasadom i Odbrambenom akademijom (UK Defence Academy), Regionalnim centrom za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC) i Regionalnom antikorupcijskom inicijativom (RAI). Ministarstvo je osmislilo online test za integritet, koji figurira kao kraći kurs za sve zaposlene u Ministarstvu i Generalštabu Vojske. Osim navedenog, Ministarstvo je u stalnoj komunikaciji sa Agencijom za sprječavanje korupcije, kojoj se redovno dostavljaju izvještaji o primljenim poklonima i donacijama, kao i postupanje po obavještenjima o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u subjektu, te prijem i postupanje po prijavi zviždača. Saradnja u ovoj oblasti će se nastaviti sa navedenim institucijama i tokom 2024. godine.

5. ODBRAMBENI RESURSI

Jedan od preduslova za efikasnu odbranu zemlje je postojanje stabilnih, održivih i adekvatnih resursa. Osnovni resursi sistema odbrane su ljudski i materijalni.

5.1. LJUDSKI RESURSI

Brojno stanje Ministarstva i Vojske po kategorijama na dan 31.10.2023. godine je sljedeće:

Vojska:

- Ukupan broj formacijskih mjesta (FM) je 2368;
- Broj popunjenih FM je 1939, od čega 282 oficira, 779 podoficira, 617 vojnika po ugovoru i 254 civilnih lica u službi u Vojsci;
- Nepopunjeno je 429 FM;

Ministarstvo:

- Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta državnih službenika i namještenika je 260;
 - Broj popunjenih radnih mjesta je 206 + 3 privremeno upućena lica, od čega su 44 oficira i 16 podoficira su raspoređeni na sistematizovanim radnim mjesima u Ministarstvu;
 - Ukupan broj nepopunjenih radnih mjesta je 43;
- U toku su postupci za popunu radnih mjesta putem Javnog oglasa za još 7 lica.

UKUPNO radno angažovanih u Ministarstvu odbrane (Vojska i Ministarstvo) je 2002 lica.

Tokom 2023. godine iz oblasti upravljanja ljudskim resursima donešeni su planovi koji tretiraju kretanje kadra, usavršavanje lica u službi u Vojsci, obrazovanje kadeta i stipendiranje.

Takođe, izrađena je analiza apsentizma u Ministarstvu i Vojsci za 2022. godinu, dokumenta/kriterijumi iz oblasti organizacijsko-formacijske strukture Vojske, kao i analiza na nivou Ministarstva sa definisanim preporukama za poboljšanje politike rodne ravnopravnosti.

Ministarstvo nije usvojilo Plan popune Vojske ljudstvom i materijalnim sredstvima, što figurira kao prioritetna obaveza u narednom periodu imajući u vidu ambicije Vojske da poveća doprinos Alijansi angažujući u NATO operacijama dodatne snage. Takođe, nije usvojen Plan mobilizacije Vojske, s obzirom da su zakonske obaveze koje se odnose na mobilizaciju Vojske tek inicirane i u toku je usaglašavanje aktivnosti sa Generalštabom Vojske u ovoj oblasti.

Takođe moramo istaći veliki broj radnih sporova po raznim osnovama koji se vode pred nadležnim organima, te s tim u vezi na dan 31.10.2023.g. presijek stanja vezan za broj predloga za rješavanje radnih sporova pred sudovima i Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova, je sljedeći:

- u postupku pred Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova podnijeto je 252 predloga/ 797 lica (usvojeno 64);
- u postupku pred Centrom za alternativno rješavanje radnih sporova podnijeto 129 predloga/128 lica (punomoćnici stranaka uslovljavaju okončanje predmetnih postupaka priznavanjem troškova za sastav prijedloga i nastup usmeno raspravi pred Centrom u skladu sa advokatskom tarifom);
- u postupku pred nadležnim sudovima pokrenuto 470 tužbenih zahtjeva/ 714 lica (noćni, prekovremeni i rad tokom praznika, dežurstva i sl.).

5.2. BUDŽET ODBRANE

U skladu sa zaključcima sa NATO Samita u Velsu i Briselu, sve zemlje članice obavezne su da za sektor odbrane obezbijede izdvajanje od najmanje 2% BDP. Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu za sektor odbrane obezbjeđena su sredstva u ukupnom iznosu od 124.58 miliona eura. Trenutna realizacija budžeta za sektor odbrane iznosi 1,26% BDP, odnosno 98.08 miliona eura. Očekivana potrošnja do kraja godine iznosi 1,73% BDP odnosno 111.86 miliona eura.

Putem izmjena i dopuna Zakona o budžetu Crne Gore za 2023. godinu stvoriće se uslovi za izmirenje obaveza i planirane nabavke do kraja godine, odnosno dostizanje izdvajanja za sektor odbrane (blizu 2% BDP), čime bi Crna Gora, kao NATO članica, pokazala svoju punu posvećenost u ispunjavanju međunarodnih obaveza.

Predlogom Zakona o budžetu za 2024. godinu Ministarstvo je planiralo sredstva u ukupnom iznosu od 138.90 miliona eura za sektor odbrane ili 2,01%BDP. Na ovaj način Crna Gora, kao NATO članica, pokazuje svoju punu posvećenost u ispunjavanju međunarodnih obaveza.

5.3. MATERIJALNI RESURSI

Zaključno sa 31.10. 2023. godine, Ministarstvo je realizovano više aktivnosti u oblasti nabavke i opremanja, od kojih su najznačajniji:

- Implementacioni sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Države Izrael o nabavci minobacača 120 mm. Predmetna nabavka iznosi 20 mil €;
- Implementacioni sporazum između Ministarstva odbrane R. Slovenije i Ministarstva odbrane Crne Gore o saradnji u oblasti vojnog izviđanja i vazdušnog osmatranja;
- Sporazum između Ministarstva odbrane R. Slovenije i Ministarstva odbrane Crne Gore o saradnji na području vojne obuke na osnovu zajedničke nabavke dinamičkih simulatora za lako oklopna taktička vozila (*JLTV*) sa integrisanim stanicama za naoružavanje visoke rezolucije. Predmetna nabavka uključuje simulator za *JLTV* vozila u ukupnom iznosu od 1 mil €;
- Potpisani amandmani Pisma o ponudi i prihvatanju u vezi nabavke lako oklopnih taktičkih vozila (*JLTV*) od strane Vlade Sjedinjenih Američkih Država;
- Potpisan zahtjev za pristupanje NATO Partnerstvu za operativnu logističku podršku (*OLSP*), kojim je obezbijeđena logistička podrška pripadnicima Vojske Crne Gore u NATO misijama, operacijama i aktivnostima;
- Prihvaćeni uslovi za sprovođenje nabavke službenih motornih vozila putem finansijskog lizinga (3 mil €) za potrebe Ministarstva i Vojske;
- Zaključen Sporazum o donaciji između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Slovenije (školski avion Supergaleb G4 i helikoptera gazela HN-45M);
- Izvršene donacije Ministarstvu odbrane Ukrajine (sredstva i vježbovna sredstva).

U toku je kreiranje zajedničke platforme Ministarstva odbrane i Ministarstva finansija za pregovore u cilju usaglašavanja Implementacionog sporazuma sa Vladom Države Izrael i obezbjeđenje izvora finansiranja u vezi prodaje i kupovine vojne opreme - 4 stanice SAMSON 30

mm sa topom 30 mm, koji se ugrađuju na postojeća lako oklopna patrolna vozila; 32 SPIKE LR“ HEAT protivoklopne rakete sa 4 mobilna lansera, logističkim paketom, obukom, transportom i trenažerima; i 11 SPIKE SR protivoklopnih raketa sa logističkim paketom, obukom, transportom i trenažerima. Predmetna nabavka iznosi 20 mil €.

Količina ubojnih sredstava smanjena je za 457,86 tone (134,73 tone su izdate kupcima po zahtjevu, a 323,13 tona je donirano partnerskim zemljama).

Ministarstvo je ugovorilo održavanje 3 plovna sredstva čija je realizacija u toku. Takođe, na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore, Ministarstvo je sprovedo dva postupka prodaje utvrđenih suvišnih vojnih plovni objekata. Kako u navedenim postupcima prodaje nije bilo zainteresovanih ponuđača, donijeta je Odluka o umanjenju početnih cijena i u toku je priprema javnog poziva po korigovanim cijenama. Takođe, u toku je priprema javnog poziva za prodaju dva plovna objekta (Pomoćni naftonosac PN-27 i Ronilačka barkasa BRM-85). Pokrenuta je procedura za ponovno utvrđivanje procijenjenih vrijednosti dva vojna plovna sredstava (Patrolni brodovi P-33 i P-34) od strane nezavisnog procjenitelja.

U dijelu jačanja vojno infrastrukturnih objekata, planirano je da radovi na izgradnji objekta Komande Mornarice Vojske sa operativnim centrom počnu tokom novembra 2023. godine. Riječ je o najvećem infrastrukturnom projektu za potrebe Vojske do sada, čija vrijednost iznosi 11.510.533,37 €. Paralelno sa navedenim, započeta je izgradnja hangara i radionice, koja će omogućiti adekvatan smještaj i servisiranje terenskih lakooklopnih vozila. Završetak radova je planiran do kraja 2024. godine. Vrijednost ovog projekta je 2.200.000 €.

Izgradnjom objekta za prihvatanje i servisiranje Bell helikoptera, čija realizacija je planirana da se završi početkom 2024. godine, omogućit će se smještaj i servis vazduhoplova Vojske, u skladu sa NATO standardima. Vrijednost ovog projekta je 2.950.000 €.

U saradnji sa resorima Vlade Crne Gore i Privrednom komorom donijeto je Uputstvo za učešće crnogorskih privrednih subjekata na NATO tendere.

6. INFORMACIONO-KOMUNIKACIONI SISTEMI (IKS)

Zaključno sa 31.10.2023. godine u dijelu rada IKS i sajber bezbjednosti, realizovane su sljedeće aktivnosti:

- unaprijeđenje bezbjednosti D1 mreže (računarska mreža Vlade Crne Gore) kroz nabavku zaštitne mrežne opreme na udaljenim lokacijama Ministarstva;
- rekonstrukcija Data Centra Ministarstva i Vojske (završetak prva polovina decembra 2023.g.);
- modernizacija IKS Ministarstva i Vojske kroz donaciju CRIF19;
- uvođenje dvostruke autentifikacije u D1 mreži, u skladu sa smjernicama Ministarstva za javnu upravu (završetak instalacije agenata na računare krajnjih korisnika D1 mreže se očekuje do kraja godine);
- proširenje IKS B1 računarske mreže (interne) u Ministarstvu;
- nabavka informaciono komunikacione opreme, sistema i servisa za sajber zaštitu.

7. VOJSKA

Za 2023. godinu Generalštab Vojske je definisao prioritete sa ciljem unapređenja cjelokupnog sistema funkcionisanja Vojske i osnovom za planiranje budućih aktivnosti. Prioriteti se odnose na unapređenje u oblastima: komandovanje i kontrola, odbrambeni kapaciteti i sposobnosti, međunarodna saradnja i podrška civilnim strukturama.

Tokom 2023. godine Vojska je uspješno realizovala veliki broj zadataka među kojima ističemo: učešće u međunarodnim misijama i operacijama, pomoć civilnim institucijama u gašenju požara i traganju i spašavanju, učešće na međunarodnim vježbama, organizaciji međunarodne vježbe „Immediate Response 23“, kao i ocjenjivanje borbene spremnosti deklariranih jedinica. Takođe tokom 2023. godine nastavljen je proces uvođenja u operativnu upotrebu novih sistema i opreme, kao i nabavke novih borbenih i neborbenih sistema što će u konačnom imati značaja na cjelokupnu borbenu spremnost jedinica Vojske. U odnosu na utvrđene prioritete, nije realizovan jedan broj aktivnosti, koje u određenoj mjeri usporavaju i opterećuju funkcionisanje vojne organizacije, a odnose se na:

1. Vojni poligon: Vojska nema adekvatnu vježbovnu-strelišnu prostoriju (poligon) za izvršenje redovnih bojnih gađanja, te se oslanja na poligone u susjedstvu, što prouzrokuje izuzetno velike troškove.
2. Luka Bar: Od prebaziranja jednog dijela brodova tadašnje flote Ratne mornarice u luku Bar, još 1998. godine, do današnjeg dana, status vojnog dijela luke nije adekvatno pravno riješen u korist Ministarstva. Potreba je da se što prije riješi status vojnog dijela luke Bar, kako bi se planirali i realizovali kapitalni projekti koji su vezani za baziranje i siguran boravak brodova u luci.
3. Radar: Ministarstvo je uz podršku NATO Agencije za podršku i nabavke (NSPA), 2019. godine započelo projekat nabavke radara za vazdušno osmatranje. Za radarski položaj Vlada je odredila lokaciju „Zekova glava“ na planini Bjelasica, koja služi kao vojno stacionarno čvorište veze i na kojoj je trenutno instaliran repetitor Radio-difuznog centra (RDC). Projekat instalacije radara je urađen i predviđa izmještanje repetitora RDC sa postojeće lokacije. Kako je instaliranje pomenutog radara od nacionalne važnosti za sistem odbrane Crne Gore, kao i za sistem vazdušnog osmatranja NATO-a, donijeti su zaključci Vlade koji predviđaju da RDC oslobodi lokaciju na Zekovoj glavi (ukloni postojeći repetitor) do 01.06.2024. godine kako bi Ministarstvo završilo projekat instalacije radara do septembra 2025. godine. Nepoštovanje rokova za realizaciju ovog projekta imalo bi sljedeće posljedice:
 - ✓ Izgubljen nacionalni kapacitet nadzora vazdušnog prostora;
 - ✓ Nemogućnost integracije u NATINAMDS (NATO sistem vazdušnog osmatranja);
 - ✓ Nemogućnost pružanja podrške NATO Misiji na Kosovu;
 - ✓ Postoji realna mogućnost da Crna Gora ostane bez radara i da se trajno izgube finansijska sredstva koja su do sada uložena, ukoliko instalacija bude tretirana kao dugoročan problem.
4. Razgraničenje aerodroma u Zeti: Aerodromom u Podgorici (Zeti) upravljaju dva operatera. Civilni dio funkcionise u sastavu Aerodroma Crne Gore, a vojni dio u sastavu Vazduhoplovstva Vojske. Zajedničkim sporazumom definisani su uslovi i obaveze korisnika. Između ostalih uslova, član 4b Sporazuma propisuje da se Vojsci obezbijedi pravo trajnog i ničim uslovljenog

korišćenja manevarskih površina i instalacija aerodroma, bez naknade, po vojnim standardima i prioritetima koje predviđaju vojna pravila letenja. Kako bi se unaprijedili standardi u oblasti bezbjednosti saobraćaja Agencija za civilno vazduhoplovstvo je inicirala sastanak sa Vazduhoplovstvom Vojske u cilju rješavanja pitanja razgraničenja između dva operatera. Kako u prethodnom periodu nije došlo do prihvatljivog rješenja za oba operatera, potrebno je ovo pitanje riješiti na način da razgraničenje bude prihvatljivo dvijema stranama, a da se pritom obezbijedi potrebna „sterilnost“ manevarskih površina (civilnih i vojnih), očuva sigurnost vazdušnog saobraćaja i omogući nesmetano funkcionisanje oba operatera.

8. INSPEKCIJSKI NADZOR

Odjeljenje za poslove inspeksijskog nadzora je do 31.10.2023.godine realizovalo inspeksijski nadzor u skladu sa aktivnostima utvrđenim Planom inspeksijskog nadzora za 2023.godinu. U navedenom periodu planirana su 32, a realizovana 30 inspeksijska nadzora (realizacija u procentima 93,75%), po oblastima kako slijedi:

- ostvarivanje planova i pripremnih mjera za odbranu zemlje - planirano je i realizovano 13 inspeksijskih nadzora dostignutog nivoa odbrambenih priprema kod nosioca priprema za odbranu. Inspeksijski nadzor je realizovan u: 1-om državnom organu (Skupština Crne Gore), 3 organa državne uprave (Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvo finansija i Ministarstvo prosvjete); 6 organa lokalne samouprave (Glavni grad, Plužine, Kotor, Herceg Novi, Petnjica, Bar), i u 3 privredna subjekta koji vrše usluge od posebnog značaja za odbranu (CEDIS, Montefarm i Sincommerce);
- planiranje i upotreba ljudskih i materijalnih resursa odbrane - planirana su i realizovana 3 inspeksijska nadzora (Direktorat za ljudske resurse, Direktorat za logistiku i Generalštab VCG);
- borbena spremnost Vojske - planirana su 3 inspeksijska nadzora, a realizovan je 1 inspeksijski nadzor (zakonitost primjene propisa koji regulišu borbenu spremnost u Vazduhoplovstvu Vojske Crne);
- zaštita i zdravlje na radu, zaštita od požara i zaštita životne sredine u Ministarstvu i Vojsci - planirano je i realizovano 8 inspeksijskih nadzora (Direktorat za logistiku, Mornarica VCG - kasarna "Pero Četković" Bar, Mavrijan i Crni rt, Herceg Novi-Obosnik i Pristan, Bataljon za podršku – Kapino polje i kasarna „Marko Miljanov Popović“ Podgorica, skladišta ubojnih sredstava VCG – Brezovik, Taraš i Židovići, stacionarna čvorišta veze VCG - Bjelasica i Lovćen i Vazduhoplovstvo VCG);
- primjena ovlašćena od strane ovlašćenih lica u Ministarstvu i Vojsci - planiran je i realizovan 1 inspeksijski nadzor (Četa vojne policije VCG);
- ostvarivanje prava lica u službi u Vojsci iz službe ili po osnovu službe, uključujući ocjenjivanje, disciplinsku i materijalnu odgovornost - planirana su i realizovana 3 inspeksijska nadzora (Vazduhoplovstvo VCG, Pješadijski bataljon VCG i Direktorat za ljudske resurse MO);
- planiranje i uređenje prostora, izgradnja, rekonstrukcija i održavanje vojnih objekata u vojnom krugu - planiran je i realizovan 1 inspeksijski nadzor (Kasarna "Pero Četković" u

Baru).

Zbog nepopunjenosti radnog mjesta oficira za borbenu spremnost od jula mjeseca 2023.godine nijesu se mogla realizovati 2 inspekcijska nadzora borbene spremnosti, planirana u septembru i oktobru 2023.godine. Ova dva inspekcijska nadzora će se preplanirati za 2024.godinu, ukoliko bude izvršena popuna navedenog radnog mjesta. Do kraja tekuće godine realizovaće se još 6 inspekcijska nadzora, u skladu sa godišnjim planom.

Odjeljenje za poslove inspekcijskog nadzora je, analizom izvršenih inspekcijskih nadzora konstatovalo da su, za najveći broj utvrđenih nepravilnosti, razlozi u nedostatku finansijskih sredstava, česte kadrovske promjene, neadekvatna popuna stručnim kadrom, kao i normativna neuređenost, odnosno u jednom dijelu i neusklađenost sa NATO standardima. Tako npr. dokumenta Plana odbrane Crne Gore izrađena su na osnovu podzakonskih propisa koja su usvojena u periodu od 2008. do 2010.godine, što znači da sadržaj i metodologija izrade Plana odbrane CG nijesu prilagođeni NATO standardima i procesima u vezi sa planiranjem odbrane.

Oblast upravljanja ljudskim i materijalnim resursima odbrane, u dijelu vojne, radne i materijalne obaveze, je takođe uređena propisima iz 2008., odnosno 2010. godine.

Oblast zaštite i zdravlja na radu normativno-pravno još nije u potpunosti regulisana, jer vojna pravila kojima se reguliše ova oblast datiraju iz bivše države i vojske, tako da postoji određena neusklađenost sa nacionalnim zakonodavstvom.

U oblasti ljudskih resursa poseban problem čini nedovoljna i neadekvatna popuna odgovarajućim stručnim kadrom.

U Vojsci se ne vrši višegodišnje planiranje potreba za kadrovima shodno organizacijsko formacijskoj strukturi Vojske, pa već duže vrijeme, obrazovanje i usavršavanje kadra, kao i unapređivanje PVL nije uslovljeno potrebama službe, što dovodi do izazova (problema) u optimalnom rukovođenju i komandovanju u Vojsci.

9. UNUTRAŠNJA REVIZIJA

Odjeljenje za poslove unutrašnje revizije, radne zadatke iz svoje nadležnosti obavlja u Ministarstvu i jedinicama Vojske, kao i u Direkciji za zaštitu tajnih podataka.

U odnosu na Program rada Ministarstva za 2023. godinu, aktivnosti unutrašnje revizije se realizuju u skladu sa planiranom dinamikom. Dvije revizije su realizovane, dvije su u toku i realizacija se očekuje do kraja godine.

Ocijena stanja

U cilju dosljedne implementacije politike odbrane Crne Gore, Ministarstvo je vršeći poslove uprave koji su propisani Uredbom o organizaciji i načinu uređenja državne uprave nastavilo da izgrađuje nacionalne odbrambene kapacitete i sposobnosti, realizuje obaveze preuzete u okviru Alijanse i unaprjeđuje bilateralnu i multilateralnu odbrambenu saradnju. Visok procenat realizacije aktivnosti planiranih Programom rada Vlade i Programom rada Ministarstva na kraju III kvartala

je pokazatelj uspješnosti u realizaciji planiranih aktivnosti i potpune posvećenosti dostizanju strateških odbrambenih ciljeva i implementaciji strateškog koncepta odbrane.

Predlog mjera za unapređenje stanja iz nadležnosti Ministarstva:

- uspostavljanje efikasne i funkcionalne organizacije;
- plansko upravljanje odbrambenim resursima, dosljednu implementaciju programski i ciljno usmjerenih budžetskih sredstava i kontinuiranu izgradnju profesionalnog integriteta;
- optimizaciju ljudskih resursa i vojne infrastrukture;
- unaprjeđenje procesa rada, organizacione klime i zadržavanje kvalitetnih kadrova;
- realizaciju projekata u cilju privlačenja kadrova za potrebe Vojske;
- dostizanje potrebnih odbrambenih kapaciteta i prioriternih vojnih sposobnosti;
- aktivan doprinos kolektivnom sistemu odbrane kroz učešće u međunarodnim misijama i operacijama, međunarodnim vježbama i drugim aktivnostima NATO;
- jačanje sposobnosti za pružanje podrške civilnim institucijama u vanrednim situacijama;
- usaglašenom djelovanju sa drugim organima državne uprave u normativnom uređenju nacionalnog sistema upravljanja krizama;
- usvajanju predložene zakonske regulative u oblasti odbrane i izradi podzakonskih akata;
- usklađivanju postojećeg strateškog okvira sa novonastalim promjenama u geostrateškom okruženju Crne Gore;
- pravovremenom ispunjavanju obaveza iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji;
- komuniciranju sa građanima, partnerima i medijima, posebno u kriznim situacijama.

II PREDLOG PRIORITETA IZ NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE ZA PRIPREMU PROGRAMA RADA VLADE ZA 2024. GODINU

Prioriteti Ministarstva odbrane za 2024. godinu se odnose na oblasti unapređenja sistema odbrane Crne Gore, sa ciljevima i prioritetima odbrambene politike Crne Gore i obavezama koje proizilaze iz zakona, strateških dokumenata i procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U cilju kreiranja uslova za vršenje poslova Ministarstva odbrane u kontekstu sprovođenja politika Vlade Crne Gore definisani su sljedeći prioriteti za 2024 godinu:

Prioritet 1. Unaprjeđenje strateškog, normativnog i institucionalnog okvira sistema odbrane

Postojeći strateški, normativni i institucionalni okvir zahtijeva djelimično inoviranje i usklađivanje u skladu sa novonastalim promjenama u geostrateškom okruženju Crne Gore. Donošenjem novih, strateških, doktrinarnih i drugih planskih dokumenata koji tretiraju područja razvoja odbrambenih sposobnosti i pristupanja Evropskoj uniji kreiraće se uslovi za unapređenje strateškog, normativnog i institucionalnog okvira sistema odbrane, te unapređenje kapaciteta Ministarstva odbrane i operativnih sposobnosti Vojske Crne Gore.

Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani, izvršiće se poboljšanje važećeg zakona, a naročito u dijelu koji se odnosi na upravljanje vojnog vazdušnog saobraćaja, obavezama nosioca odbrambenih priprema, inspekcijski nadzor i unutrašnju kontrolu u oblasti odbrane. Izmjene i ažuriranje dokumenta Plana odbrane vršiće se na osnovu podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona o odbrani. Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vojsci Crne Gore izvršiće se poboljšanje važećeg zakona, primarno, u dijelu koji se odnosi na integritet, vojnu disciplinu i radno-pravni status lica u službi u Vojsci Crne Gore.

Izradom Plana investiranja za odbranu za period 2025-2028, Crna Gora preuzima obavezu postepenog povećanja troškova za odbranu, u skladu sa NATO smjernicama, sa ciljem stvaranja uslova za unapređenje i razvoj odbrambenih sposobnosti za nacionalne bezbjednosne potrebe i izvršavanje obaveza iz okvira punopravnog članstva.

Smanjiće se procenat viškova ubojnih sredstava i municije smanjene stabilnosti za 7%, čime će se kreirati povoljniji bezbjednosni ambijent i rasteretiti skladišni kapaciteti Vojske Crne Gore.

U skladu sa strateškim konceptom odbrane neophodno je unaprijediti organizacijsko formacijsku strukturu, brojnu veličinu i popunu Vojske Crne Gore, koja će biti sposobna da efikasno odgovori na savremene bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje, kao i obavezama proizašlih iz članstva Crne Gore u NATO.

Prioritet 2. Dostizanje zahtijevanih odbrambenih kapaciteta i sposobnosti

U cilju ostvarivanja odbrambenih ciljeva Crne Gore i ispunjenja obaveza preuzetih članstvom u NATO, neophodno je razviti odgovarajuće odbrambene kapacitete i prioritetne vojne

sposobnosti, što podrazumijeva kvalitetnu i potpunu implementaciju NATO ciljeva sposobnosti i plansko upravljanje odbrambenim resursima.

Crna Gora će uložiti dodatne napore da dostigne projektovanu vrijednost izdvajanja BDP za sistem odbrane, i procenat izdvajanja iz budžeta odbrane za opremanje i modernizaciju Vojske u skladu sa zahtjevima Alijanse i Planom investiranja u odbranu Crne Gore 2019 – 2024. godine. U cilju dostizanja zahtjevanih vojnih sposobnosti, od krucijalne važnosti je rješavanje pitanja vježbovno-strelišne prostorije za potrebe Vojske Crne Gore, rješavanje statusa vojnog dijela luke Bar i razgraničenja aerodroma u Zeti, te završetak projekta instalacije radara na lokaciji Zekova glava. Imajući u vidu nove bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje, a u skladu sa nacionalnim zahtjevima i NATO ambicijama, nastaviće se razvoj organizacionih, tehničkih i stručnih kapaciteta, u domenu sajber odbrane, posebno u dijelu zaštite informacija i podrške vojnim operacijama.

Prioritet 3. Aktivan doprinos kolektivnom sistemu odbrane, učešće u NATO, EU i UN misijama i operacijama

Crna Gora ostaje posvećena sistemu kolektivne bezbjednosti, kroz njegovanje vrijednosti Alijanse, dalje investiranje u sektor odbrane i jačanje odbrambenih kapaciteta. U tom kontekstu, kao dio doprinosa NATO politici odvracanja i odbrane, pripadnici Vojske Crne Gore će tokom 2024. godine biti angažovani u NATO strukturi snaga u sastavu NATO snaga za brzo reagovanje, u okviru Multinacionalne borbene grupe u Letoniji kao dio NATO ojačanog prisustva na istoku (eFP), i u sastavu Bobene grupe pojačane budnosti (eVA) u Bugarskoj.

Pored kolektivne odbrane, jedan od ključnih pravaca djelovanja NATO jeste i učešće u međunarodnim misijama i projektovanje stabilnosti van granica savezničke teritorije, pa je u tom pravcu planiran kontinuirani doprinos Vojske Crne Gore NATO naporima na Kosovu i u Iraku.

Aktivnim učešćem Vojske Crne Gore u misijama, operacijama i drugim aktivnostima UN-a i EU-a, Crna Gora pridonosi međunarodnom miru i stabilnosti, čime se unaprjeđuje bezbjednosni ambijent i omogućava zajednički odgovor na prepoznate asimetrične izazove, rizike i prijetnje. Jasan pokazatelj da Crna Gora nastavlja da potvrđuje sebe kao kredibilnog i odgovornog saveznika, spremnog da ravnopravno doprinese podjeli savezničkih obaveza je i iniciranje procedure za dobijanja odluke Skupštine Crne Gore za učešće u NATO pomorskoj operaciji „Sea Guardian“ i misiji vojne pomoći EU za podršku Ukrajini „EUMAM“.

Prioritet 4. Razvoj sistema kriznog upravljanja

U cilju odgovora na savremene bezbjednosne izazove i prijetnje, Ministarstvo odbrane će aktivno doprinositi izgradnji i razvoju nacionalnog sistema kriznog upravljanja, i uzeti učešće u koordinisanim naporima Vlade Crne Gore na usvajanju Zakona o kriznom upravljanju u kome će se jasno definisati elementi sistema kriznog upravljanja i njihove nadležnosti, te formiranje nacionalnog Centra za upravljanje krizama. Vojska će nastaviti sa razvijanjem, osposobljavanjem i planskim angažovanjem snaga i sredstava, u cilju jačanja državnih kapaciteta za odgovor na krizne situacije.

Prioritet 5. Jačanje međunarodne saradnje u kontekstu implementacije bezbjednosne i odbrambene politike

Crna Gora će nastaviti da razvija bilateralnu i multilateralnu odbrambenu saradnju, naročito sa zemljama regiona i partnerima u okviru NATO i EU. U tom smislu, nastaviće da aktivno doprinosi saradnji u okviru regionalnih i drugih međunarodnih inicijativa. Takođe, aktivnom diplomatijom na polju odbrane, učešćem na vojnim vježbama, razmjenom iskustava i drugim oblicima saradnje, nastaviće se promovisanje dobrosusjedske politike i posvećenost Crne Gore doprinosu međunarodnom miru i bezbjednosti.

Prioritet 6. Unaprjeđenje uslova života i rada, kao i standarda zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore

Ministarstvo odbrane će obezbijediti punu transparentnost procesa finansiranja sistema odbrane, uz preduzimanje svih mjera daljeg unaprjeđenja uslova života i rada, kao i standarda svih zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore. Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih vojnih objekata i infrastrukture, te poboljšanje rješavanja stambene problematike kroz stambeno kreditiranje pripadnika Vojske biće prioritetno tretirani u planovima Ministarstva odbrane.